

Cultural Capital: Transformation into a Cultural Good Case Study of Muay Thai

Chiranchaya Phunsang¹ & Naitawan Kamhom^{2*}

¹ *Master of Education Program in Social, Religion, and Culture Studies, Thongsook College*

² *Master of Education Program in Social, Religion, and Culture Studies, Thongsook College*

* *Corresponding author. E-mail: ntawan@hotmail.com*

Abstract

This research aims to: 1) examine the concept of utilizing cultural capital to promote creative economy tourism by transforming it into cultural products: a case study of Muay Thai; and 2) provide guidelines for the sustainable development and transformation of Muay Thai products through their cultural foundation. This research employs a qualitative research method. The population and informants consisted of six experts involved in the management of professional Muay Thai business in Thailand and those involved in promoting creative economy tourism in the transformation towards cultural products. A purposive sampling method was used. The research instrument was an interview questionnaire. Data were analyzed using interpretive and content analysis. The research findings revealed that 1) Muay Thai is a cultural asset with the potential to be developed into cultural products and creative economy tourism. Muay Thai is not just a competitive sport; it's a heritage encompassing knowledge, rituals, and the spirit of Thai identity. Development should prioritize accuracy and respect for heritage, coupled with contemporary design and systematic management, relying on collaboration between the government, private sector, Muay Thai camps, and the community for sustainability. 2) Sustainable development of Muay Thai products must be based on accurate cultural principles, respecting history, rituals, beliefs, and Muay Thai camp traditions. The government should create a database, establish standards, and implement certification systems to build confidence. The business sector should focus on storytelling design, quality enhancement, brand development, and environmental considerations. Muay Thai fighters should aim to convey the values of discipline and fair profit-sharing, while audiences should maintain a balance between traditional and contemporary approaches. In conclusion, integrated collaboration is key to sustainability.

Keywords: Cultural Capital, Adaptation, Cultural Products, Muay Thai Boxing

ทุนทางวัฒนธรรม: การปรับเปลี่ยนสู่สินค้าเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษา กีฬามวยไทย

จิรัฐยา พูนสังข์¹ ในตะวัน กำหอม^{2*}

1 หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคม ศาสนาและวัฒนธรรม วิทยาลัยทองสุข

2 หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคม ศาสนาและวัฒนธรรม วิทยาลัยทองสุข

* Corresponding author. E-mail: ntawan@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) แนวคิดการใช้ทุนทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในการปรับเปลี่ยนสู่สินค้าเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษา กีฬามวยไทย และ 2) แนวทางการพัฒนาและการปรับเปลี่ยนสินค้ามวยไทยอย่างยั่งยืนผ่านฐานรากทางวัฒนธรรม การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรและผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับการจัดการธุรกิจมวยไทยอาชีพในประเทศไทยและผู้ที่เกี่ยวข้องงานส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในการปรับเปลี่ยนสู่สินค้าเชิงวัฒนธรรม จำนวน 6 คน ใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการตีความและการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) มวยไทยเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่สามารถพัฒนาเป็นสินค้าเชิงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ได้อย่างมีศักยภาพ มวยไทยมิใช่เพียงกีฬาแข่งขัน หากแต่เป็นมรดกที่รวมองค์ความรู้ พิธีกรรม และจิตวิญญาณความเป็นไทย การพัฒนาควรยึดความถูกต้อง เคารพรากเหง้า ควบคู่การออกแบบร่วมสมัยและการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ โดยอาศัยความร่วมมือระหว่างรัฐ เอกชน ค่ายมวย และชุมชน เพื่อความยั่งยืน และ 2) แนวทางการพัฒนาสินค้าจากมวยไทยอย่างยั่งยืนต้องตั้งอยู่บนฐานวัฒนธรรมที่ถูกต้อง เคารพประวัติศาสตร์ พิธีกรรม ความเชื่อ และวิถีค่ายมวย ภาครัฐควรจัดทำฐานข้อมูล กำหนดมาตรฐานและระบบรับรองเพื่อสร้างความเชื่อมั่น ภาคธุรกิจเน้นออกแบบที่มีเรื่องราว ยกย่องคุณภาพ พัฒนาแบรนด์ และคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม นักมวยมุ่งถ่ายทอดคุณค่า ความมีวินัยและการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม ขณะที่ผู้ชมเสนอให้รักษาสมดุลระหว่างดั้งเดิมกับร่วมสมัย สรุปได้ว่าความร่วมมือบูรณาการคือหัวใจสู่ความมั่นคง

คำสำคัญ: ทุนทางวัฒนธรรม, การปรับเปลี่ยน, สินค้าเชิงวัฒนธรรม, กีฬามวยไทย

บทนำ

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559 เป็นกฎหมายที่กระทรวงวัฒนธรรมผลักดันขึ้นเพื่อคุ้มครองทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ซึ่งถือเป็นทุนทางสังคมและภูมิปัญญาที่สั่งสม ถ่ายทอด และพัฒนาอย่างต่อเนื่องภายในชุมชนจากรุ่นสู่รุ่น ทรัพยากรเหล่านี้มิได้เกิดขึ้นโดยฉับพลัน หากแต่เป็นผลจากกระบวนการเรียนรู้ การปลูกฝัง และการสืบทอดที่ยาวนาน อย่างไรก็ตาม ภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงของสังคมทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยเฉพาะกระแสโลกาภิวัตน์ ทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้จำนวนมากเผชิญความเสี่ยงต่อการถูกบิดเบือน ใช้อย่างไม่เหมาะสม หรือกลืนหายไปในการแสวงหาวัฒนธรรมสมัยใหม่ ด้วยเหตุนี้จึงมีการจัดทำ “ทะเบียนมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม” เพื่อเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริม อนุรักษ์ และสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมของชาติให้คงอยู่ต่อไปอย่างยั่งยืน (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2559) ในยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) การแพร่กระจายของวัฒนธรรมข้ามพรมแดนเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ทรัพยากรทางวัฒนธรรมบางประเภทถูกปรับเปลี่ยนประยุกต์เพื่อการพาณิชย์หรือความบันเทิง โดยขาดความเข้าใจเชิงอนุรักษ์และกระบวนการจัดการที่เหมาะสม ปรากฏการณ์ดังกล่าวอาจเร่งให้มรดกภูมิ

ปัญญาเสื่อมถอยหรือสูญหาย ดังนั้น การบริหารจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมจำเป็นต้องอาศัยการวางแผนที่เป็นระบบ และความร่วมมือจากหลายภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้ถือครองมรดกวัฒนธรรม เพื่อชะลอผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและกาลเวลา (สถาบันอนุรักษ์ศิลปะมวไทย, 2558) ขณะเดียวกัน การละเลยการเรียนรู้และการสืบสานวัฒนธรรมท่ามกลางค่านิยมสมัยใหม่ อาจทำให้เอกลักษณ์สำคัญของชาติค่อย ๆ เลือนหาย ซึ่งเป็นประเด็นที่นักวิชาการด้านวัฒนธรรมได้แสดงความกังวลอย่างต่อเนื่อง (วสันต์ ปวนปันวศ์, 2560) หนึ่งในทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ที่มีคุณค่าและความโดดเด่นอย่างยิ่ง คือ “มวไทย” ศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวที่ใช้ร่างกายเป็นอาวุธ หรือที่เรียกว่า “นวอาวุธ” อันประกอบด้วยหมัด ศอก เข่า เท้า และศิระชะ มวไทยได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม สาขากีฬาภูมิปัญญาไทย ประเภทศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว และมีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ยาวนานตั้งแต่สมัยสุโขทัย อยุธยา จนถึงรัตนโกสินทร์ ปัจจุบันมวไทยได้รับการยอมรับในระดับสากล และเป็นหนึ่งในกีฬาที่สร้างชื่อเสียงให้ประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง (พัน ฉัตรไชยยันต์, 2563)

นอกจากมิติด้านกีฬา มวไทยยังสะท้อนคุณค่าทางจิตใจและสังคม เนื่องจากการฝึกฝนต้องอาศัยสมาธิ วินัย ความอดทน และการเคารพกติกา อีกทั้งยังช่วยเสริมสร้างสุขภาพทั้งกายและใจ ผู้ฝึกมวไทยได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งถือเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาคุณภาพชีวิต นอกจากนี้ ความสำเร็จของมวไทยในเวทีนานาชาติยังช่วยยกระดับภาพลักษณ์ของประเทศไทยในฐานะชาติที่มีมรดกวัฒนธรรมเข้มแข็ง อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันจำนวนผู้ที่มีความรู้ลึกซึ้งเกี่ยวกับรากเหง้าและแก่นแท้ของมวไทยมีแนวโน้มลดลง ส่งผลให้การถ่ายทอดองค์ความรู้สู่เยาวชนทั้งในและต่างประเทศยังไม่ครอบคลุมเท่าที่ควร (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2559) ในมิติการท่องเที่ยว วัฒนธรรมมวไทยได้กลายเป็นทรัพยากรสำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หลายประเทศให้ความสนใจและนำรูปแบบกิจกรรมเกี่ยวกับมวไทยไปพัฒนาเป็นจุดขายด้านการท่องเที่ยว ซึ่งสามารถสร้างรายได้และการจ้างงานในระดับประเทศและภูมิภาค (ไชยฤทธิ์ อนุชิตวรวัศ, 2561) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงไม่เพียงเป็นกลไกทางเศรษฐกิจ หากยังเป็นช่องทางในการสืบทอดและเผยแพร่มรดกทางวัฒนธรรมสู่สาธารณะในวงกว้าง ท่ามกลางการแข่งขันของตลาดท่องเที่ยวโลกที่ทวีความเข้มข้น การเน้นอัตลักษณ์เฉพาะถิ่นและมรดกทางวัฒนธรรมที่มีความต่อเนื่องยาวนานจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความได้เปรียบเชิงแข่งขัน (ฉันทิช วรรณถนอม, 2552)

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ มวไทยมีรากฐานมาตั้งแต่สมัยอยุธยา โดยเป็นรูปแบบการต่อสู้ที่ใช้ร่างกายเป็นหลักและมีการพัฒนาเชื่อมโยงกับการใช้อาวุธในบางยุคสมัย (ศีกเดช กันตามระ, 2553) นอกจากนี้ มวไทยยังแฝงด้วยพิธีกรรมและความเชื่อ เช่น พิธีไหว้ครู ซึ่งสะท้อนความเคารพต่อครูบาอาจารย์และสายวิชา พิธีดังกล่าวได้รับการจัดอย่างต่อเนื่องและได้รับการยอมรับจากนานาชาติ จนมีลักษณะของกิจกรรมทางวัฒนธรรมข้ามชาติ (ธเนศ วงศ์ยานนาวา, 2555)

อย่างไรก็ดี ภายใต้กระแสความทันสมัยและอิทธิพลจากวัฒนธรรมต่างชาติ คนไทยบางส่วนอาจห่างเหินจากรากวัฒนธรรมของตนเอง ส่งผลต่อการสืบทอดภูมิปัญญาดั้งเดิม (กาญจนา แก้วเทพ และสมสุข หินวิมาน, 2551) ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาประเด็นทุนทางวัฒนธรรมและกระบวนการแปรเปลี่ยนมวไทยสู่สินค้าเชิงวัฒนธรรม โดยพิจารณาทั้งด้านการผลิต การจัดจำหน่ายสินค้าและบริการ การท่องเที่ยว และการสร้างตราสินค้าที่สะท้อนอัตลักษณ์ไทย แนวคิดการสร้างสรรค์คุณค่า (value creation) และการพัฒนาตราสัญลักษณ์สินค้าไทยจึงเป็นกลไกสำคัญในการเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันของประเทศ อันจะเอื้อต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจในระยะยาว ตลอดจนเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับผู้ประกอบการรายใหม่ที่สนใจลงทุนในอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับมวไทยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวความคิดการใช้ทุนทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในการปรับเปลี่ยนสู่สินค้าเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษากีฬามวยไทย
2. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาและการปรับเปลี่ยนสินค้ามวยไทยอย่างยั่งยืนผ่านฐานรากทางวัฒนธรรม

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับศิลปะมวยไทย

ศิลปะมวยไทย คือ การนำทักษะการใช้อาวุธหมด เท้า เข่า ศอก มารวมเป็นกระบวนการท่า เพื่อการป้องกัน และกระทำต่อคู่ต่อสู้ แต่ละแม่ไม้มักใช้แตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับความถนัดของผู้ใช้แม่ไม้มวยไทย ซึ่งแต่ละท่าเกิดจากการคิดดัดแปลงของปรมาจารย์มวยไทยยุคก่อน ๆ แม่ไม้มวยไทยของแต่ละอาจารย์หรือแต่ละค่ายมวยมีความแตกต่างกันไป (กรมพลศึกษา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2558)

ความสำคัญของศิลปะมวยไทย

คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2540) ได้กล่าวถึงความสำคัญของมวยไทยไว้ ดังนี้

1. ศิลปะมวยไทยสำคัญต่อบุคคล ศิลปะมวยไทยช่วยพัฒนาร่างกาย อารมณ์ สังคมจิตใจ และสติปัญญาให้เป็นผู้มีความสมบูรณ์ ทางกาย และจิตใจ สามารถปรับตัวอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข
2. ศิลปะมวยไทยสำคัญต่อชุมชนและสังคมศิลปะมวยไทยเป็นกิจกรรมการออกกำลังกายส่วนบุคคล และเป็นการออกกำลังกายรวมกับคนหลาย ๆ คนได้ อาจใช้มวยไทยเพื่อการออกกำลังกาย เล่นสนุกสนาน หรือฝึกหัดเพื่อการแข่งขันกีฬาและจัดการแข่งขันมวยไทยในโอกาสพิเศษต่าง ๆ
3. ศิลปะมวยไทยสำคัญต่อประเทศชาติ โดยศิลปะมวยไทยมีส่วนสำคัญในการดำรงเอกราชของชาติไทยตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน เพราะศิลปะมวยไทยช่วยให้การรบของทหารไทยได้เปรียบคู่ต่อสู้โดยเฉพาะในระยะประชิดตัว ทหารตำรวจไทยจึงได้รับการฝึกฝนเรื่องมวยไทย อย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ศิลปะมวยไทยแพร่หลายเป็นที่นิยมกันในต่างประเทศ ทั้งในเอเชีย ยุโรปอเมริกา ทำให้ชาวต่างชาติรู้จักคนไทยยกย่องในความสามารถด้านมวยไทย
4. ศิลปะมวยไทยช่วยทำให้ชาติมั่นคง โดยศิลปะมวยไทยเป็นเอกลักษณ์ เป็นวัฒนธรรม และวัฒนธรรมคือความมั่นคงของชาติ มวยไทยจึงเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ชาติไทยมั่นคงไม่ว่าคนไทยจะไปอยู่ที่ใดก็นำศิลปะมวยไทยไปฝึกปฏิบัติและเผยแพร่ สร้างความสัมพันธ์อันดีในหมู่คนไทยด้วยกัน

ประโยชน์ของกีฬาศิลปะมวยไทย

ไชยฤทธิ์ อนุชิตวรวงศ์ (2561) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของกีฬาศิลปะมวยไทย ไว้ดังนี้คือ

1. กีฬาศิลปะมวยไทยช่วยพัฒนาการทางกาย ดังนี้
 - 1.1 ช่วยทำให้ร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ มีสมรรถภาพในการทำงานสูง
 - 1.2 ช่วยทำให้ทรวดทรงดี มีบุคลิกภาพที่เหมาะสมในการเป็นผู้นำ เพราะการฝึกซ้อม การแข่งขันกีฬาศิลปะมวยไทยจะต้องใช้อวัยวะเกือบทุกส่วน เมื่ออวัยวะเกือบทุกส่วนได้ออกกำลังกาย จึงเป็นส่วนช่วยให้ทรวดทรงสง่างามสมชายชาติศรี
2. กีฬาศิลปะมวยไทยช่วยพัฒนาการทางอารมณ์ การออกกำลังกาย การฝึกซ้อม การแข่งขัน และการต่อสู้ของกีฬามวยไทยนั้น จะพบทั้งความผิดหวังและสมหวัง รวมทั้งความเจ็บปวดทางด้านร่างกาย ดังนั้นนักกีฬามวยไทยจึงจะต้องมีความอดทน อดกลั้น เป็นอย่างดีจึงจะสามารถเป็นนักกีฬามวยไทยที่ดีได้

3. กีฬาศิลปะมวยไทยช่วยพัฒนาการทางด้านจิตใจเนื่องจากกีฬาศิลปะมวยไทยเป็นศิลปวัฒนธรรม ดังนั้น ขบวนการของกีฬาศิลปะมวยไทยจึงมีการขึ้นครู ไหว้ครู การนับถือผู้ประสิทธิ์วิทยาการทางมวยไทย ให้การเคารพนับถือผู้ที่มีวุฒิภาวะสูงกว่า การรู้จักเสียสละ กำลังกาย กำลังใจเพื่อคนอื่น ความซื่อสัตย์สุจริต ความยุติธรรม การมีมารยาท มีระเบียบวินัย กล้าหาญ อดทน มีน้ำใจเป็นนักกีฬา รู้แพ้ รู้ชนะ รู้อภัย

4. กีฬาศิลปะมวยไทยช่วยให้เกิดสวัสดิภาพแก่บุคคลและสังคม เนื่องจากกีฬาศิลปะมวยไทยเป็นศิลปะป้องกันตัวให้บุคคลสามารถป้องกันภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นแก่ชีวิตและทรัพย์สินได้เพิ่มความเชื่อมั่นในตนเองให้มากยิ่งขึ้น

5. ศิลปะมวยไทยช่วยเพิ่มสมรรถภาพและประสิทธิภาพของทหาร และตำรวจ เนื่องด้วยทหารและตำรวจ จะต้องปฏิบัติหน้าที่ปราบปรามโจรผู้ร้ายและออกศึกสงครามนอกเหนือไปจากการใช้อาวุธยุทธโศปกรณ์แล้วการต่อสู้ด้วยมือเปล่ายังมีความจำเป็นอยู่มากในการต่อสู้ระยะประชิด ศิลปะการต่อสู้แบบมวยไทยอันเป็นศิลปะการต่อสู้ประจำชาติไทยจะช่วยให้การต่อสู้แบบมือเปล่าในระยะประชิด

กล่าวสรุปได้ว่า มวยไทยเป็นศิลปวัฒนธรรมที่บรรพบุรุษได้ร่วมกันสร้างขึ้นมา ศิลปะมวยไทยเป็นศิลปะการต่อสู้ประจำชาติ เป็นมรดกตกทอดมาจากบรรพบุรุษ สมควรอย่างยิ่งที่คนไทยทุกคนต้องศึกษาหาความรู้และรักษาไว้ตลอดไป ผู้ที่ได้ศึกษานอกจากจะเป็นผู้ที่ได้ชื่อว่ารักษามรดกทางวัฒนธรรมของชาติไว้แล้ววิชามวยไทยยังเป็นวิชาที่ทำให้ผู้เรียนมีร่างกายแข็งแรง มีไหวพริบในการต่อสู้สร้างความเชื่อมั่นให้แก่ตนเอง มีประโยชน์ในการป้องกันตัวทั้งตนเองและผู้อื่น และสามารถใช้อะไรก็ได้ การสอนของครูจะต้องอบรมให้ผู้เรียนมีศิลปะในการต่อสู้ มีจังหวะทั้งรุกและรับ ฝึกให้น้ำใจเป็นนักกีฬา รู้แพ้ รู้ชนะ รู้อภัย เคารพผู้อาวุโส ไม่รังแกคนที่อ่อนแอกว่า ไม่ประมาทคู่ต่อสู้และมีเลือดนักสู้ ไม่ยอมแพ้อย่างง่าย

แนวคิดและทฤษฎีทุนทางวัฒนธรรม

แนวคิดเรื่อง “ทุนทางวัฒนธรรม” ในบริบทของประเทศไทย หมายถึง มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่สะท้อนอัตลักษณ์ องค์ความรู้ และวิถีชีวิตของสังคมไทย โดยกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม ได้กำหนดขอบเขตของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติไว้ 7 สาขา ได้แก่ (1) ภาษา (2) วรรณกรรมพื้นบ้าน (3) ศิลปะการแสดง (4) แนวปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรม และเทศกาล (5) งานช่างฝีมือดั้งเดิม (6) ความรู้และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล และ (7) กีฬาและภูมิปัญญาไทย (เสรี ทองเข้ม, 2566)

ภาครัฐได้ดำเนินนโยบายเพื่อคุ้มครองและสืบสานมรดกภูมิปัญญาดังกล่าวผ่านการประกาศขึ้นทะเบียนมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ พ.ศ. 2552 เป็นต้นมา การขึ้นทะเบียนดังกล่าวมีบทบาทสำคัญทั้งในด้านการอนุรักษ์ การสร้างหลักฐานเชิงประจักษ์ถึงความเป็นเจ้าของทางวัฒนธรรม และการส่งเสริมให้เกิดการสืบทอดองค์ความรู้สู่คนรุ่นหลัง โดยเฉพาะในบริบทที่มาตรการทางกฎหมายเพื่อคุ้มครองยังไม่ครอบคลุมเพียงพอ การเสนอขึ้นทะเบียนจึงต้องมาจากชุมชนผู้ปฏิบัติที่มีประวัติการสืบทอดอย่างต่อเนื่อง เพื่อยืนยันความแท้จริงและความเชื่อมโยงกับพื้นที่ทางวัฒนธรรม ประเทศไทยมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมอย่างเด่นชัด แต่ละชุมชนล้วนมีเอกลักษณ์เฉพาะที่สะท้อนองค์ความรู้ทั้งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ สิ่งเหล่านี้ถือเป็น “ทุนทางวัฒนธรรม” ที่สามารถนำมาใช้เป็นฐานในการพัฒนาชุมชนในมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม หากมีการบริหารจัดการอย่างเหมาะสม ทุนดังกล่าวสามารถเพิ่มคุณค่าและมูลค่าทางเศรษฐกิจ อันนำไปสู่ความเข้มแข็งและความยั่งยืนของชุมชน (อัญธิชา มั่นคง, 2560) ทั้งนี้ การพัฒนาต้องตั้งอยู่บนฐานทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่ชุมชนมีอยู่เดิม ควบคู่กับกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน และการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน (ณัฐวุฒิ ทรัพย์อุปถัมภ์, 2558)

ในเชิงนโยบาย ประเทศไทยสามารถต่อยอดทุนทางวัฒนธรรมผ่านแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) โดยกำหนดนโยบายที่ชัดเจนในการส่งเสริมสินค้าและบริการเชิงวัฒนธรรม พร้อมทั้งพัฒนากลไกความร่วมมือระหว่างส่วนกลางและท้องถิ่น ตลอดจนสร้างความตระหนักรู้ในสังคมถึงคุณค่าของทุนทางวัฒนธรรม เพื่อยกระดับศักยภาพในการแข่งขันของประเทศ

จากมุมมองทางเศรษฐศาสตร์ รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์ (2546) เสนอว่า ระบบทุนนิยมในยุคโลกาภิวัตน์มีแนวโน้มพัฒนาไปสู่ “ทุนนิยมวัฒนธรรม” (Cultural Capitalism) ซึ่งวัฒนธรรมกลายเป็นทุนหลักที่ฝังอยู่ทั้งในสินค้าและบริการ การบริโภคจึงได้หมายถึงการซื้อสินค้าเพียงอย่างเดียว แต่ยังเป็นการบริโภคความหมายและคุณค่าทางวัฒนธรรมที่แฝงอยู่ด้วย ความแตกต่างเชิงวัฒนธรรมจึงนำไปสู่ความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ (Product Differentiation) ซึ่งช่วยเพิ่มความต้องการของตลาด ตัวอย่างเช่น การแต่งกายแบบไทยย้อนสมัยย้อนคุณค่าและอัตลักษณ์ที่แตกต่างจากชุดตะวันตกหรือชุดประจำชาติอื่น ส่งผลให้เกิดมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ โดยสรุป มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติครอบคลุมองค์ความรู้และวิถีชีวิตหลากหลายสาขา การขึ้นทะเบียนและคุ้มครองถือเป็นกลไกสำคัญในการรักษาอัตลักษณ์ของชาติ ขณะเดียวกัน ทุนทางวัฒนธรรมยังสามารถต่อยอดสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์และการพัฒนาที่ยั่งยืน ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและการบูรณาการเชิงนโยบายอย่างเป็นระบบ

ความสำคัญและประโยชน์ของทุนทางวัฒนธรรม

ลักษณะสำคัญของทุนทางวัฒนธรรมสามารถสรุปได้ดังนี้ (ฉันทิช วรรณถนอม, 2552)

ประการแรก สินค้าวัฒนธรรมต้องมียอดประกอบเชิงความหมายทางวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็นจารีตประเพณี ความเชื่อ ระบบคุณค่า บรรทัดฐานทางจริยธรรม วิถีชีวิต การบริโภค การพักผ่อน การละเล่น การแต่งกาย ตลอดจนงานวรรณกรรมและศิลปะต่าง ๆ

ประการที่สอง ทุนวัฒนธรรมมีบทบาททั้งในภาคการผลิตและภาคบริการ ตัวอย่างในภาคอุตสาหกรรม ได้แก่ เครื่องแต่งกายหรือเครื่องใช้ภายในครัวเรือน ส่วนภาคบริการครอบคลุมบริการด้านอาหาร การศึกษา และสันทนาการ

ประการที่สาม โครงสร้างของกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับทุนวัฒนธรรมมักมีการกระจุกตัวของทุนค่อนข้างสูง จึงก่อให้เกิดอำนาจทางตลาดในระดับหนึ่ง

ประการที่สี่ กลุ่มทุนทางวัฒนธรรมมีแนวโน้มรวมตัวหรือสร้างพันธมิตรเชิงยุทธศาสตร์ เพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขัน ทั้งในรูปแบบการควบรวมกิจการหรือความร่วมมือทางธุรกิจ

ประการที่ห้า แม้ทุนวัฒนธรรมจะมีบทบาทสำคัญในกระแสโลกาภิวัตน์ แต่ก็มักต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น (Localization) เพื่อให้เกิดการยอมรับและขยายตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ประการที่หก ทุนวัฒนธรรมมีส่วนผลักดันความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี โดยมีการลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากสินค้าวัฒนธรรมจำนวนมากมีวงจรชีวิตสั้น จำเป็นต้องพัฒนานวัตกรรมใหม่เพื่อรักษาส่วนแบ่งตลาด

ประการสุดท้าย การสร้างอุปสงค์และความภักดีต่อแบรนด์เป็นกลยุทธ์สำคัญ เนื่องจากการแข่งขันในตลาดสินค้าวัฒนธรรมมีความเข้มข้นสูง การสร้างภาพลักษณ์และความผูกพันกับผู้บริโภคจึงเป็นปัจจัยความสำเร็จ

กล่าวโดยสรุป ทุนทางวัฒนธรรมไม่ได้มีคุณค่าเฉพาะเชิงสังคมและอัตลักษณ์เท่านั้น แต่ยังมีบทบาทสำคัญในระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่ ทั้งในฐานะแหล่งสร้างมูลค่าเพิ่ม กลไกความแตกต่างของสินค้า และพลังขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ

แนวทางพัฒนาทุนทางวัฒนธรรม

การพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและเสริมสร้างทุนทางสังคม ควรดำเนินการอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมทั้งมิติการต่อยอดองค์ความรู้ การสร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรม และการพัฒนาระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ (คณาจารย์มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555)

ประการแรก **การฟื้นฟูและต่อยอดทุนทางวัฒนธรรมอย่างเป็นระบบ** ควรส่งเสริมงานวิจัยและนวัตกรรมเพื่อจัดระบบองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาเชื่อมโยงและเผยแพร่ข้อมูลพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับนโยบายประเทศและความต้องการตลาด เสริมความเข้มแข็งของเศรษฐกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจ พร้อมทั้งสนับสนุนความรู้ด้านทรัพย์สินทางปัญญา และสร้างความร่วมมือทั้งในและต่างประเทศ

ประการที่สอง **การจัดการองค์ความรู้และสร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรม** ควรพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่เข้าถึงได้ง่าย เช่น พิพิธภัณฑ์ ห้องสมุด และศูนย์การเรียนรู้ จัดทำฐานข้อมูลทุนวัฒนธรรมในแต่ละพื้นที่ บูรณาการหลักสูตรวัฒนธรรมศึกษาในทุกระดับ ส่งเสริมค่านิยมและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ รวมถึงใช้สื่อและเทคโนโลยีในการเผยแพร่องค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง ควบคู่กับการสนับสนุนงานวิจัยและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการอนุรักษ์และเฝ้าระวังทางวัฒนธรรม

ประการที่สาม **การเสริมสร้างระบบบริหารจัดการที่เอื้อต่อการขับเคลื่อนทุนทางวัฒนธรรม** จำเป็นต้องระดมความร่วมมือจากภาครัฐ เอกชน และชุมชน กระจายอำนาจให้ท้องถิ่นมีบทบาทในการจัดการวัฒนธรรมของตนเอง ปรับปรุงกฎหมายหรือระเบียบที่เป็นอุปสรรค และสนับสนุนกลไกสภาวัฒนธรรมให้ทำหน้าที่กำกับ ติดตาม และประเมินผลอย่างมีประสิทธิภาพ

กล่าวโดยสรุป แนวทางพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมมุ่งเน้นการฟื้นฟูและต่อยอดภูมิปัญญาด้วยงานวิจัยและเทคโนโลยี ควบคู่กับการสร้างระบบเรียนรู้และค่านิยมที่เหมาะสม และพัฒนากลไกบริหารจัดการที่มีส่วนร่วมและคล่องตัว อันจะนำไปสู่ความเข้มแข็งและความยั่งยืนของสังคมไทย (คณาจารย์มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555)

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง ทุนทางวัฒนธรรม : การปรับเปลี่ยนสู่สินค้าเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษา กีฬามวยไทย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเป็นการใช้การวิจัยเชิงพรรณนา หรือ Descriptive Research เพื่อศึกษาแนวความคิดการใช้ทุนทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในการปรับเปลี่ยนสู่สินค้าเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษา กีฬามวยไทย และเพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาและการปรับเปลี่ยนสินค้ามวยไทยอย่างยั่งยืนผ่านฐานรากทางวัฒนธรรม

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับการจัดการธุรกิจมวยไทยอาชีพในประเทศไทยและผู้ที่เกี่ยวข้องงานส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในการปรับเปลี่ยนสู่สินค้าเชิงวัฒนธรรม จำนวน 6 คน

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีแบบเจาะจง โดยพิจารณาจากประสบการณ์ ความเชี่ยวชาญ และบทบาทที่เกี่ยวข้องโดยตรง เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่สะท้อนบริบทจริงของระบบนิเวศกีฬามวยไทย ผู้ให้ข้อมูลทุกคนเป็นผู้บรรลุนิติภาวะ เข้าร่วมโดยสมัครใจ และไม่เป็นกลุ่มเปราะบาง งานวิจัยใช้ระเบียบวิธีเชิงคุณภาพ ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 5 คน

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสัมภาษณ์จำนวน 5 ชุดตามจำนวนกลุ่มตัวอย่าง แบ่งการเก็บข้อมูลออกเป็น 2 ส่วนหลัก ได้แก่

1. การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ศึกษาข้อมูลจากตำรา หนังสือ วารสาร งานวิจัย วิทยานิพนธ์ รายงานการประชุม เอกสารทางวิชาการ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ทั้งข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ เพื่อ ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจและสังคมในการจัดการ ท่องเที่ยวเชิงกีฬามวยไทย

2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยลงพื้นที่สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างโดยใช้คำถาม ปลายเปิดแบบมีเค้าโครงเดียวกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและตรงประเด็น โดยมีขั้นตอนคือ เตรียมความพร้อม ศึกษาข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์ นัดหมายและชี้แจงวัตถุประสงค์ ดำเนินการสัมภาษณ์พร้อมบันทึกข้อมูล และ ตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูลก่อนนำไปวิเคราะห์ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผู้วิจัยจะต้องนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด มาเก็บรวบรวมข้อมูลไม่ว่าจะ เป็นจากการจดบันทึกการสัมภาษณ์ หรือข้อมูลที่ทำการบันทึกเสียงไว้ นำทั้งหมดนี้มาวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น โดยจะต้องทำการแยกข้อมูลออกเป็นแต่ละประเด็นต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาแยกประเด็นต่าง ๆ แล้วให้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์จาก กลุ่มตัวอย่างนั้น มาเปรียบเทียบกับคำตอบที่ได้จากการสัมภาษณ์มีความเหมือนและแตกต่างกันไปในแนวทาง เดียวกันหรือไม่ ก่อนที่จะนำข้อมูลนั้น ๆ มาทำการวิเคราะห์

3. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาแยกประเด็นต่าง ๆ แล้วจึงนำข้อมูลนั้นมาเปรียบเทียบกับข้อมูล เอกสารที่มีความเกี่ยวข้อง คือ แนวคิด ทฤษฎี เอกสารผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ผู้วิจัยจะได้ทราบถึง ความเหมือนและแตกต่างกันของข้อมูล ก่อนที่จะนำข้อมูลนั้น ๆ มาทำการวิเคราะห์

4. นำข้อมูลที่ผู้วิจัยได้ทำการเปรียบเทียบแล้วนั้น มาทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลรวมกัน เพื่อ ทำบทสรุปผลการวิจัยจากการท่องเที่ยวเชิงกีฬามวยไทยที่มีศักยภาพในการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจและ สังคม และจัดทำข้อเสนอแนะแนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจและสังคมที่เหมาะสมสำหรับการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงกีฬามวยไทย โดยผู้วิจัยจะทำการนำเสนอบทสรุปผลการวิจัยในรูปแบบพรรณนา

สรุปผลการวิจัย และอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาแนวคิดการใช้ทุนทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ใน การปรับเปลี่ยนสู่สินค้าเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษากีฬามวยไทย จากผลการวิจัยจากการสัมภาษณ์เชิงลึกสะท้อน ให้เห็นอย่างชัดเจนว่า มวยไทย ถูกมองในฐานะ “ทุนทางวัฒนธรรม” ที่มีศักยภาพสูงในการขับเคลื่อนการ ท่องเที่ยวเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์และการปรับเปลี่ยนสู่สินค้าเชิงวัฒนธรรมอย่างเป็นระบบ ผู้ให้ข้อมูลทุกภาค ส่วนมีความเห็นสอดคล้องกันว่า ทุนทางวัฒนธรรมมิได้หมายถึงเพียงมิติทางศิลปะหรือประเพณี หากแต่ ครอบคลุมองค์ความรู้ ภูมิปัญญา พิธีกรรม ความเชื่อ ดนตรี เครื่องแต่งกาย จิตวิญญาณนักสู้ ตลอดจนค่านิยม เรื่องความเคารพครู วินัย และความกตัญญู ซึ่งสั่งสมและถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น จนกลายเป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่น ของชาติ

มิติของความหมาย ผู้ให้ข้อมูลทั้งภาครัฐ ผู้ประกอบการ ผู้ค้าปลีก นักมวย และผู้ชม ต่างอธิบายตรงกัน ว่า ทุนทางวัฒนธรรมของมวยไทยคือ “พลังภายใน” ที่สร้างความแตกต่างจากกีฬาต่อสู้อื่น ๆ และเป็นรากฐาน

สำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เนื่องจากสามารถแปลงคุณค่าเชิงสัญลักษณ์ให้เป็นมูลค่าทางเศรษฐกิจได้ โดยไม่จำเป็นต้องลดทอนความศักดิ์สิทธิ์หรือความหมายดั้งเดิม หากมีการบริหารจัดการอย่างเหมาะสม

ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ผลการวิจัยพบว่า มวยไทยสามารถต่อยอดเป็นสินค้าและบริการได้หลากหลายรูปแบบ ทั้งการแข่งขันระดับนานาชาติ หลักสูตรฝึกอบรมสำหรับชาวต่างชาติ กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ เช่น การเรียนรู้วิถีไหว้ครูหรือการฝึกซ้อมในค่ายมวย ตลอดจนการพัฒนาของที่ระลึก อุปกรณ์ และสื่อสร้างสรรค์ต่าง ๆ การปรับเปลี่ยนสู่สินค้าเชิงวัฒนธรรมจึงเป็นกระบวนการ “เพิ่มมูลค่า” มากกว่าการทำให้เป็นเชิงพาณิชย์เพียงอย่างเดียว โดยเน้นการสร้างประสบการณ์ที่ลึกซึ้งและแตกต่างจากการท่องเที่ยวทั่วไป

ประเด็นการส่งเสริมคุณค่าทางเศรษฐกิจ ผู้ให้ข้อมูลเห็นตรงกันว่า การนำองค์ประกอบทางวัฒนธรรม เช่น ลวดลายไทย สัญลักษณ์ประจำค่าย เรื่องราวนักสู้ หรือพิธีกรรม มาพัฒนาเป็นสินค้าอย่างสร้างสรรค์ จะช่วยเพิ่มความแตกต่างทางการตลาด ทำให้สามารถกำหนดราคาที่สูงขึ้นได้ เนื่องจากผู้บริโภคไม่ได้ซื้อเพียง “สินค้า” แต่ซื้อ “เรื่องราว” และ “ประสบการณ์ทางวัฒนธรรม” ควบคู่กันไป อย่างไรก็ตาม ทุกฝ่ายเน้นย้ำว่าการพัฒนาเชิงพาณิชย์ต้องตั้งอยู่บนความถูกต้องและความเคารพรากเหง้า เพื่อรักษาความน่าเชื่อถือและความยั่งยืนในระยะยาว

มิติของภาพลักษณ์ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า สินค้าเชิงวัฒนธรรมจากมวยไทยสามารถเป็นเครื่องมือสำคัญในการสื่อสารอัตลักษณ์ไทยสู่สายตานานาชาติ หากมีการกำกับดูแลด้านมาตรฐาน คุณภาพ และความเหมาะสมของการใช้สัญลักษณ์ทางวัฒนธรรม จะช่วยเสริมสร้างความภาคภูมิใจของคนไทย และยกระดับภาพลักษณ์ประเทศในฐานะแหล่งวัฒนธรรมที่มีคุณค่า ทั้งยังสนับสนุนบทบาทของมวยไทยในฐานะซอฟต์พาวเวอร์ที่มีพลังในโลก

สำหรับการพัฒนาสินค้าเชิงวัฒนธรรม ผู้ให้ข้อมูลเสนอว่าควรผสมผสานความดั้งเดิมกับความร่วมสมัยอย่างสมดุล โดยให้ความสำคัญกับคุณภาพ มาตรฐานการผลิต การออกแบบที่สร้างสรรค์ และการสร้างแบรนด์ที่ชัดเจน ควบคู่กับการสื่อสารเรื่องราวทางวัฒนธรรมอย่างถูกต้อง เพื่อให้สามารถแข่งขันได้ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ด้านการพัฒนาระบบบริหารจัดการ ผลการวิจัยเน้นถึงความจำเป็นของการบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน ค่ายมวย นักกีฬา และชุมชนท้องถิ่น ควรมีการจัดทำฐานข้อมูลองค์ความรู้ กำหนดมาตรฐานกลาง คุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา และสร้างกลไกสนับสนุนผู้ประกอบการอย่างต่อเนื่อง รวมถึงกำหนดบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจนของแต่ละหน่วยงาน เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการพัฒนา

ดังนั้น ผลการวิจัยยืนยันว่า การใช้ทุนทางวัฒนธรรมของมวยไทยในการปรับเปลี่ยนสู่สินค้าเชิงวัฒนธรรมและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ มีศักยภาพสูงในการสร้างมูลค่าเพิ่มทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และภาพลักษณ์ประเทศ ความสำเร็จดังกล่าวขึ้นอยู่กับการทำงานบนพื้นฐานของความเข้าใจ เคารพอัตลักษณ์ดั้งเดิม และการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ อันจะนำไปสู่ความยั่งยืนในระยะยาวทั้งในระดับชุมชนและระดับประเทศ

2. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาและการปรับเปลี่ยนสินค้ามวยไทยอย่างยั่งยืนผ่านฐานรากทางวัฒนธรรม ผลการวิจัยจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 6 คน เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาและการปรับเปลี่ยนสินค้าจาก มวยไทย อย่างยั่งยืนผ่านฐานรากทางวัฒนธรรม สะท้อนให้เห็นมุมมองที่สอดคล้องกันในทุกภาคส่วนว่า การพัฒนาดังกล่าวจำเป็นต้องตั้งอยู่บนความเข้าใจที่ถูกต้องและเคารพต่อคุณค่าดั้งเดิมของมวย

ไทย ทั้งในมิติประวัติศาสตร์ พิธีกรรม ความเชื่อ ดนตรี จิตวิญญาณนักร้อง ตลอดจนวิถีชีวิตของค้ายมว ซึ่งล้วนเป็นรากฐานสำคัญของการอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม

มุมมองของภาครัฐ การพัฒนาอย่างยั่งยืนควรเริ่มจากการจัดทำฐานข้อมูลองค์ความรู้ที่เป็นระบบ เพื่อใช้เป็นแนวทางอ้างอิงในการออกแบบและพัฒนาสินค้า ควบคู่กับการกำหนดมาตรฐานและระบบรับรองสินค้า วัฒนธรรม เพื่อสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้บริโภคทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมถึงการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อป้องกันการใช้สัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมอย่างคลาดเคลื่อน นอกจากนี้ ควรส่งเสริมความร่วมมือระหว่างค้ายมว ชุมชน ผู้ประกอบการ และสถาบันการศึกษา เพื่อพัฒนานวัตกรรมที่ต่อยอดจากอัตลักษณ์ไทยอย่างสร้างสรรค์

ด้านภาครัฐกิจ ผู้ประกอบการและผู้ค้าปลีกเห็นว่า การสร้างมูลค่าเพิ่มให้สินค้ามวไทยควรเริ่มจากความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับองค์ประกอบทางวัฒนธรรม เช่น พิธีไหว้ครู ดนตรี และเรื่องราวของครุ มว แล้วนำมาต่อยอดสู่การออกแบบผลิตภัณฑ์ที่มีเรื่องราวชัดเจน สื่อสารตรงกลุ่มเป้าหมาย และสะท้อนความเป็นไทยอย่างแท้จริง พร้อมยกระดับคุณภาพการผลิตให้ได้มาตรฐานสากล ควบคู่กับการพัฒนาแบรนด์ การขยายช่องทางจำหน่ายทั้งหน้าร้านและออนไลน์ ตลอดจนการสนับสนุนด้านการตลาดอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ การใช้วัสดุที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และการสนับสนุนแรงงานในชุมชน ถูกมองว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญของความยั่งยืนในระยะยาว

สำหรับนักมวไทยอาชีพ เน้นย้ำว่าการพัฒนาสินค้าควรถ่ายทอดคุณค่าหลักของมวไทย ได้แก่ ความมีวินัย ความอดทน ความกตัญญู และความเคารพต่อครูบาอาจารย์ อีกทั้งควรเปิดโอกาสให้นักมวมีส่วนร่วมในการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ เพื่อสะท้อนประสบการณ์จริงจากสนามแข่งขัน และเพิ่มความน่าเชื่อถือของสินค้า รวมถึงควรมีระบบแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม เพื่อสร้างแรงจูงใจในการร่วมกันรักษาและสืบสานคุณค่าทางวัฒนธรรม

ขณะที่ผู้เข้าชมกีฬามวไทยเสนอว่า สินค้าควรรักษาสมดุลระหว่างความดั้งเดิมกับความร่วมสมัย โดยสะท้อนเอกลักษณ์ไทยอย่างชัดเจน แต่ปรับรูปแบบให้สอดคล้องกับไลฟ์สไตล์ของนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ การจัดทำข้อมูลอธิบายความหมายของสัญลักษณ์หรือพิธีกรรมประกอบสินค้า จะช่วยเพิ่มคุณค่าและสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง นอกจากนี้ การพัฒนากิจกรรมเชิงประสบการณ์ควบคู่กับการจำหน่ายสินค้า จะช่วยสร้างความผูกพันและความประทับใจในเชิงวัฒนธรรมได้มากยิ่งขึ้น

ดังนั้น ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาสินค้ามวไทยอย่างยั่งยืนต้องอาศัยความร่วมมือแบบบูรณาการระหว่างภาครัฐ เอกชน นักมว ค้ายมว และชุมชน ภายใต้การบริหารจัดการที่มีมาตรฐานและเคารพรากเหง้าทางวัฒนธรรม เพื่อให้การต่อยอดเชิงเศรษฐกิจดำเนินไปควบคู่กับการธำรงรักษาอัตลักษณ์และคุณค่าทางวัฒนธรรมอย่างมั่นคงและยั่งยืนในระยะยาว

อภิปรายผล

จากผลการสัมภาษณ์สะท้อนมุมมองที่สอดคล้องกันของทุกภาคส่วนต่อการใช้ทุนทางวัฒนธรรมของมวไทย ในการขับเคลื่อนสู่สินค้าเชิงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยมวไทยถูกมองมากกว่ากีฬาแข่งขัน แต่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ประกอบด้วยองค์ความรู้ พิธีกรรม ความเชื่อ และจิตวิญญาณความเป็นไทย ซึ่งสามารถต่อยอดเชิงสร้างสรรค์เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจได้ ผู้ให้ข้อมูลเห็นพ้องว่าการพัฒนาสินค้าควรตั้งอยู่บนความถูกต้องและการเคารพรากเหง้า ควบคู่กับการออกแบบที่ร่วมสมัยและมีคุณภาพ เพื่อสร้างความแตกต่าง เพิ่มมูลค่า และเสริมภาพลักษณ์ประเทศ ทั้งนี้ การบริหารจัดการที่เป็นระบบและความร่วมมือระหว่างรัฐ เอกชน ค้ายมว และชุมชน เป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การพัฒนาดังกล่าวเกิดความสมดุลและยั่งยืนในระยะยาว สอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติพันธ์ เสารแก้ว และธรรมพร ตันตรา (2566)

พบว่า ทุกรัฐบาลที่ผ่านมาให้การสนับสนุน และส่งเสริมมวยไทยมาตลอด รวมถึงมีการแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับมวยไทยให้มีความทันสมัยและสอดคล้องกับสถานการณ์ และมีผลบังคับใช้กับทุกภาคส่วนของวงการมวยไทย ผลการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการมวยไทยเพื่อสร้างประโยชน์ให้กับสังคม ชุมชน และประเทศชาติ ประกอบด้วย การบริหารจัดการมวยไทยเชิงเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา ศิลปวัฒนธรรม สุขภาพอนามัย การบริหารจัดการมวยไทยเชิงฉันทนาการและความบันเทิงเชิงการเมืองและปัจจัยสนับสนุนการบริหารจัดการและพัฒนามวยไทยการดำเนินธุรกิจในการมวย ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศ และการได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลและเอกชน และยังสอดคล้องกับงานวิจัย อัครินทร์ อังกุลวงษ์วัฒนา (2561) พบว่า 1) บริบททางสังคมและวัฒนธรรมล้านนา ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทิวทางสังคมหรือทุนภูมิปัญญาที่มีอยู่ในวิถีชีวิตของชาวล้านนา เช่น ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ล้านนา มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สั่งสมสืบสานเป็นมรดกทางสังคมและวัฒนธรรมมีความโดดเด่นและทรงคุณค่า สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งมีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นและมีรายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มสูงขึ้น 2) สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมจากระบบเสรีนิยมเป็นระบบเสรีนิยมใหม่ ภูมิปัญญาท้องถิ่นล้านนาได้รับการอนุรักษ์ฟื้นฟูและการพัฒนาผ่านกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การเพิ่มประสิทธิภาพ และการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขัน ตลอดจนการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ภูมิปัญญาและวัฒนธรรม จะทำให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นล้านนามีศักยภาพอันส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนได้

จากผลการสัมภาษณ์สะท้อนความเห็นที่สอดคล้องกันว่า การพัฒนาและปรับเปลี่ยนสินค้าจาก มวยไทย อย่างยั่งยืน ต้องตั้งอยู่บนฐานรากทางวัฒนธรรมที่ถูกต้องและเคารพคุณค่าดั้งเดิม ทั้งด้านประวัติศาสตร์ พิธีกรรม ความเชื่อ จิตวิญญาณนักสู้ และวิถีชีวิตค้ายมวย ภาครัฐเสนอให้จัดทำฐานข้อมูลองค์ความรู้ กำหนดมาตรฐาน และระบบรับรองสินค้า เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและป้องกันการใช้สัญลักษณ์อย่างไม่เหมาะสม ภาคธุรกิจเห็นว่าควรต่อยอดองค์ประกอบทางวัฒนธรรมสู่การออกแบบที่มีเรื่องราว ยกระดับคุณภาพ พัฒนาแบรนด์ และขยายช่องทางจำหน่าย พร้อมคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและชุมชน นักมวยเน้นการถ่ายทอดคุณค่าความมีวินัยและความกตัญญู รวมถึงการมีส่วนร่วมและแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม ขณะที่ผู้ชมเสนอให้รักษาสสมดุลระหว่างความดั้งเดิมกับความร่วมสมัย และพัฒนากิจกรรมเชิงประสบการณ์ควบคู่สินค้า โดยสรุป ความร่วมมือแบบบูรณาการคือหัวใจของความยั่งยืนในระยะยาว สอดคล้องกับงานวิจัย ตรีธวัฒน์ มีสมศักดิ์ (2565) พบว่า กิจกรรมภายในงานเน้นการจัดกิจกรรมและการขายสินค้าเชิงศิลปวัฒนธรรม จากสถานการณ์ดังกล่าว จึงเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาด้านผลิตภัณฑ์ของสินค้าท้องถิ่นโดยจัดขายในรูปแบบออนไลน์ และใช้กระบวนการแนวคิดปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (4P) มาผสมผสานคือ ๑.ด้านตัวสินค้า ๒.การกำหนดราคา ๓. ช่องทางการจัดจำหน่าย ๔.การส่งเสริมการตลาด เพื่อนำเสนอเป็นแนวทางในการใช้สำหรับการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยว สำหรับผู้ประกอบการหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ได้อีกแนวทางหนึ่งจากสถานการณ์ดังกล่าว หรือการปรับใช้เพื่อให้เกิดผลประโยชน์ทางวัฒนธรรมในอนาคต และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ นาकिन คำศรี และคณะ (2567) พบว่าสมรรถนะมาตรฐานสำหรับครุมวยไทย มีจำนวน 9 สมรรถนะ 36 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย (1) ความรู้และการทำงานแบบมืออาชีพ (2) การทำงานร่วมกับผู้อื่น (3) จริยธรรมและจรรยาบรรณครุมวยไทย (4) การทำงานสำเร็จตามเป้าหมาย (5) การพัฒนาตนเอง (6) การจัดการเรียนรู้ (7) ภาวะผู้นำครุมวยไทย (8) ความสัมพันธ์ความร่วมมือและความรับผิดชอบต่อสังคม (9) การพัฒนานักมวย

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

องค์ความรู้ใหม่ที่ค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้บ่งชี้ว่า "มวยไทย" ไม่ได้เป็นเพียงกีฬาเพื่อการแข่งขัน แต่คือ "พลังภายใน" (Inner Power) หรือทุนทางวัฒนธรรมที่มีศักยภาพสูงในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ผ่านกระบวนการปรับเปลี่ยนเป็นสินค้าและบริการเชิงวัฒนธรรม โดยมีประเด็นสำคัญ ดังนี้

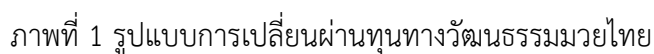
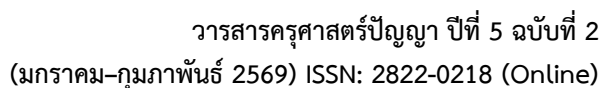
1. การนิยามทุนทางวัฒนธรรมมวยไทยแบบองค์รวม มรดกมวยไทยครอบคลุมตั้งแต่ระดับจิตวิญญาณ (ความเคารพครู วินัย) พิธีกรรม (การไหว้ครู) ภูมิปัญญา ทักษะการต่อสู้ (นวอาวุธ) ไปจนถึงสัญลักษณ์ภายนอก (เครื่องแต่งกาย ดนตรี) ซึ่งทั้งหมดนี้สามารถแปลงเป็นมูลค่าทางเศรษฐกิจได้โดยไม่ต้องลดทอนคุณค่าดั้งเดิม

2. กลไกการสร้างมูลค่าเพิ่ม (Value Creation) การเปลี่ยนทุนวัฒนธรรมเป็นสินค้าต้องใช้กระบวนการ "เล่าเรื่อง" (Storytelling) และ "การออกแบบร่วมสมัย" เพื่อสร้างประสบการณ์ที่ลึกซึ้งให้แก่ผู้บริโภค โดยผู้ซื้อไม่ได้ซื้อเพียงสินค้า แต่ซื้อ "ประสบการณ์และเรื่องราวทางวัฒนธรรม"

3. หัวใจสู่ความยั่งยืนในการร่วมมือแบบบูรณาการ ความสำเร็จในการพัฒนาสินค้ามวยไทยอย่างยั่งยืนต้องอาศัยการทำงานร่วมกันของ 4 ภาคส่วนหลัก ทั้ง ภาครัฐ ที่จัดทำฐานข้อมูลองค์ความรู้ กำหนดมาตรฐาน และระบบรับรองความถูกต้อง ภาคธุรกิจ โดยพัฒนาแบรนด์ ยกระดับคุณภาพการผลิต และคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม นักมวย/ค่ายมวย เป็นผู้ถ่ายทอดคุณค่า (วินัย/ความกตัญญู) และมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม และผู้ชม/นักท่องเที่ยว ที่มีส่วนสร้างสมดุลระหว่างความดั้งเดิมและความร่วมสมัยผ่านกิจกรรมเชิงประสบการณ์

4. การยกระดับสู่ Soft Power ที่มุ่งการบริหารจัดการที่เป็นระบบและการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาจะช่วยให้มวยไทยเป็นเครื่องมือสำคัญในการสื่อสารอัตลักษณ์ไทยในระดับสากล

ดังนั้น องค์ความรู้ใหม่ดังกล่าวจึงแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงตั้งแต่ต้นทุนทางวัฒนธรรมดั้งเดิม เช่น พิธีกรรม จิตวิญญาณนักสู้ กระบวนการปรับเปลี่ยนอย่างสร้างสรรค์ ผ่านการเล่าเรื่องและการออกแบบ ไปจนถึงกรอบความร่วมมือของภาคส่วนต่าง ๆ ที่เป็นหัวใจสำคัญในการสร้างมูลค่า และรักษาความยั่งยืนให้กับมวยไทยในฐานะที่เป็น Soft Power ดังแสดงในภาพที่ 1

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. ควรมีการรวบรวมองค์ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ พิธีกรรม สัญลักษณ์ และอัตลักษณ์ของมวยไทยอย่างเป็นระบบ เพื่อใช้เป็นแนวทางอ้างอิงในการออกแบบและพัฒนาสินค้าเชิงวัฒนธรรม ควบคู่กับการกำหนดมาตรฐานและระบบรับรองสินค้า เพื่อสร้างความถูกต้อง น่าเชื่อถือ และป้องกันการบิดเบือนคุณค่าทางวัฒนธรรม
2. ควรมีการต่อยอดทุนทางวัฒนธรรมควรมุ่งสร้างมูลค่าเพิ่มผ่านการออกแบบที่ร่วมสมัย มีเรื่องราว (storytelling) และสะท้อนจิตวิญญาณของมวยไทย เช่น พิธีไหว้ครู ความเคารพครู และศิลปะการต่อสู้ โดยรักษาความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์กับการพัฒนาเชิงพาณิชย์
3. ควรสร้างกลไกความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ค่ายมวย นักกีฬา ชุมชน และสถาบันการศึกษา เพื่อร่วมกันออกแบบ พัฒนา และกำกับดูแลสินค้าเชิงวัฒนธรรม รวมทั้งกำหนดระบบแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม เพื่อให้การพัฒนาเกิดประโยชน์กับทุกฝ่ายอย่างแท้จริง
4. ควรพัฒนาแพ็คเกจท่องเที่ยว กิจกรรมเวิร์กช็อป หรือประสบการณ์เชิงวัฒนธรรมควบคู่กับการจำหน่ายสินค้า พร้อมทั้งใช้สื่อดิจิทัลและการสร้างแบรนด์อย่างมืออาชีพ เพื่อเสริมภาพลักษณ์มวยไทยในฐานะซอฟต์แวร์ และเพิ่มศักยภาพการแข่งขันในตลาดโลก
5. ควรกำหนดระบบบริหารจัดการที่ชัดเจน โปร่งใส และมีมาตรฐานเดียวกัน ทั้งด้านคุณภาพสินค้า การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา การสนับสนุนผู้ประกอบการ และการใช้วัสดุที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อให้การพัฒนาสินค้ามวยไทยเติบโตอย่างมั่นคง ควบคู่กับการธำรงรักษาคุณค่าทางวัฒนธรรมในระยะยาว

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรพัฒนาแบบจำลองเชิงโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร เช่น ทุนทางวัฒนธรรม การพัฒนาสินค้าเชิงวัฒนธรรม ภาพลักษณ์ประเทศ และมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ เพื่อยืนยันผลในเชิงประจักษ์และเพิ่มความแข็งแกร่งทางทฤษฎี
2. ควรศึกษามุมมองของนักท่องเที่ยวต่างชาติ ผู้ประกอบการต่างประเทศ หรือสถาบันฝึกมวยไทยในต่างประเทศ เพื่อเปรียบเทียบการรับรู้คุณค่า อัตลักษณ์ และความต้องการของตลาดโลก ซึ่งจะช่วยให้การพัฒนาสินค้าเชิงวัฒนธรรมมีความสอดคล้องกับบริบทสากลมากยิ่งขึ้น
3. ควรเน้นการประเมินผลกระทบระยะยาวของการพัฒนาสินค้ามวยไทย ทั้งด้านการกระจายรายได้สู่ชุมชน ความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจ การอนุรักษ์อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม และการใช้ทรัพยากรอย่างรับผิดชอบ เพื่อสร้างกรอบแนวทางการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืนอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- กรมพลศึกษา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2558). *ศิลปะมวยไทย*. กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. (2559). *วัฒนธรรมและวิถีชีวิตและภูมิปัญญา*. สืบค้นจาก <http://magazine.culture.go.th/newbook/other/watthanatham/files/assets/downloads/publication.pdf>
- กาญจนา แก้วเทพ. (2555). *แฟนศึกษา ฉันมาแล้วจ๊ะ*. ใน กาญจนา แก้วเทพ, ภัทรา บุรารักษ์ และตปากร พุทธเกส. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.

- กิตติพันธ์ เสารแก้ว และ ธรรมพร ตันตรา. (2566). การบริหารจัดการมวยไทยเพื่อสร้างประโยชน์ให้แก่ชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่. *วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์*, 5(2), 35-51.
- คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2540). *ศิลปะมวยไทย*. กรุงเทพฯ: ศุภสภาลาดพร้าว.
- คณาจารย์มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2551). *วัฒนธรรมไทย*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ฉันทซ์ วรรณณอม. (2552). *อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ : สามลดา.
- ไชยฤทธิ์ อนุชิตรวงศ์. (2561). การศึกษาแนวทางการปรับปรุงการดำเนินนโยบายการพัฒนาที่ยั่งยืนและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยเพื่อตอบสนองยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี. ค้นเมื่อ มีนาคม 19, 2568, จาก http://www.dsdw2016.dsdw.go.th/doc_pr/ndc_2560-2561/8387e.html
- ณัฐวุฒิ ทรัพย์อุปถัมภ์. (2558). *ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน Theory and Principle of Community Development*. ค้นเมื่อ มีนาคม 19, 2568, จาก <http://www.academy.rbru.ac.th/uploadfiles/books/58-2018-08-01-08-41-20.pdf>
- ตรีวัฒน์ มีสมศักดิ์. (2565). แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ด้วยแนวคิดปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด กรณีศึกษา : กิจกรรมไหว้ครูมวยไทยโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารวิชาการอยุธยาศึกษา*, 14(2), 58-67.
- ธเนศ วงศ์ยานนาวา. (2555). *ความไม่หลากหลายของความหลากหลายทางวัฒนธรรม: Multiculturalism*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.
- นาคิน คำศรี, ประวิทย์ ทองไชย, รังสฤษฎ์ จำเริญ และไพโรจน์ สว่างไพร. (2567). สมรรถนะมาตรฐานสำหรับครูมวยไทย. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ*, 24(1), 184-195.
- พัน ฉัตรไชยยันต์. (2563). วัฒนธรรมแพน: กรณีศึกษาเชิงชาติพันธุ์วรรณา เป็ก ผลิตโชค แพนคลับ. *วารสารนิเทศศาสตร์*, 38(2), เดือนพฤษภาคม – สิงหาคม 2563.
- รังสรรค์ ชนะพรพันธุ์. (2546). *กระบวนการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจในประเทศไทย: บทวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์เศรษฐกิจการเมือง พ.ศ.2475-2530*. กรุงเทพฯ: คปไฟ.
- วสันต์ ปวนปิ่นวงศ์. (2560). การพัฒนาพื้นที่ชนบทให้กลายเป็นเมือง กรณีศึกษาแหล่งท่องเที่ยวดอยม่อนแจ่ม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์*, 8(2), 55-80
- ศึกเดช กันตามระ. (2553). *แม่ไม้มวยไทย ศิลปะป้องกันตัว*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย.
- สถาบันอนุรักษ์ศิลปะมวยไทย. (2558). *ศิลปะมวยไทย*. กรุงเทพฯ: กรมพลศึกษา.
- เสรี ทองเข้ม. (2566). บทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการส่งเสริมกีฬามวยไทย เพื่อการท่องเที่ยวเชิงอัตลักษณ์ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี. *วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์*, 7(4), 175-185.
- อักรินทร์ อังกูรวงษ์วัฒนา. (2561). "การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน โดยใช้ศักยภาพของภูมิปัญญาท้องถิ่นล้านนา." *วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยรังสิต*.
- อัญธิชา มั่นคง. (2560). บทบาทของทุนทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน กรณีศึกษาชุมชนในตำบลบ้านต๋อน อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา. *วารสารวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย*, 12(39), 90-100.